

ORTA DEMOKRASİ, ORTA GELİR VE KONFÜÇYUS ÖĞÜTLERİ

Açıklanan son enflasyon rakamları bu sorunun sadece yurtdışı etkenlerden kaynaklanmadığını, özellikle kendi hatalarımızda ısrar etmemizin çok önemli etkisi olduğunu bize gösteriyor. Tüketicide yüzde 80'e üreticide yüzde 145'e gelen oranlar rekor üstüne rekor kırıyor. TÜFE son 24 yılın rekoru. ÜFE ise yaşadığımız hiçbir ekonomik krizde bu orana ulaşmamıştı. Bunlar resmi rakamlar. TÜFE, İTO endeksinde yüzde 99.1, ENAG endeksinde yüzde 176, TÜRK-İŞ açlık sınırı artışında yüzde 128,4'e yükselmiş durumda. 2021 yılı Eylül ayındaki TÜFE enflasyonu (TÜİK) yüzde 18.95'ti. Tarihsel olarak birlikte hareket eden İTO-TÜİK enflasyonları arasındaki fark son dört ayda yüzde 19.5 oldu. Fonlama Faizini yüzde 14'e indirdiğimizden bu yana sürekli enflasyon, dolarizasyon ve kur artışı yaşıyoruz. Dünyada yanlışlıkla bu kadar ısrar eden başka bir ülke olduğunu bilmiyorum. 40-50 yıldır bu kronik enflasyon ve diğer bir çok yapısal sorunlar yaşıyoruz. Zaman zaman arada bir bu sorunlardan bazılarını bir süre iyileştirir gibi görünsek te kalıcı ve sürdürülebilir olarak çözemiyoruz. Bu konu üstünde düşündüğümde son günlerde okuduğum iki kitap aklıma geldi. Birincisi Avukat Mehmet Gün'ün yazdığı "Türkiye'nin Orta Demokrasi Sorunları ve Çözüm Yolları" kitabı (İstanbul, Ekim 2021) Kitabın mottosu yargı, hesap verebilirlik ve temsilde adalet. Kitabın özünde; Türkiye'de demokrasinin tezatlar içinde olduğu, kâh iyi, kâh kötü giden bir ekonomi nedeniyle refahın sürdürülebilir bir şekilde arttırılmadığı, orta gelir düzeyinde çakılıp kaldığı tespiti yapılmaktadır. Hesap verir bir yargı sistemi olmaması nedeniyle, hukukun üstünlüğünün tesis edilemediği, bu sorunun demokratikleşmenin ve gelir seviyesinin arttırılmayışının önündeki en önemli engel olduğu belirtiliyor. Orta gelir seviyesindeki ülkelerin (bir başka deyişle gelişmekte olan ülkelerin) birçoğunun vasat eğitim, vasat büyüme, vasat demokrasi sorunları içinde yüzmesi tesadüfi değil. Rusya ve Çin örnekleri otoriter yönetim ve kapitalizm beraberliğinde önemli başarılar kazanılabileceği düşüncesi oluşturdu. Fakat bu gibi ülkelerde insan hakları ve özgürlüklerin kısıtlı olduğu göz ardı ediliyor. Demokratikleşme, özgürlük ve temel insan haklarının olmadığı veya görece kısıtlandığı tüm ülkelerde evrensel standartlarda demokrasi ve özgürlük alanı yaratılmadığından refah artışının sürdürülebilirliği de bir türlü oluşturulamamaktadır. Diğer yandan demokratik rejimi benimseyen liberal ekonomik sistemin temel kuralı, sistemi finanse edecek modern bir vergi sisteminin bulunmasına bağlı. Vergisini ödeyen bireyin hesap sorabilmesi mümkün olmakta ve siyasi sistemin finansmanı daha şeffaf olabilmektedir. Gelişmiş ülkelerin hemen hemen hepsinin evrensel standartlarda demokratik rejim içinde yönetilmeleri, temel insan hakları ve özgür yaşam alanlarının çoğunlukta olması, yönetimlerde kurumsal ilkelerin yerleşmiş olması tesadüf olmasa gerek. Daron Acemoğlu ve arkadaşlarının 2014 yılındaki "Demokratikleşmenin milli gelir artışı yarattığını" içeren makaleleri de aynı hususu vurgular. Enflasyon ve yapısal sorunları yıllarca kalıcı olarak çözememişimizin altında yatan galiba esas neden de bu. Hukukun üstünlüğü esas alınıp, bağımsız bir yargı sistemi ve güçler ayrılığı dengesiyle, kapitalist sistemin kurum ve kurallarının uygulandığı, evrensel standartlarda bir demokrasi ve siyasetin finansmanının şeffaf olduğu sistemi kuramayışımız, sağlıklı işleyen bir vergi sistemi yerine borçlanmayı ilke edinmemiz nedenleriyle bir arpa boyu yol alamıyoruz.

İkinci kitap ise gazeteci, roman yazarı Murat Menteş'in "Derde Deva Randevu" adlı üç ciltlik kitabı. Kitapta hayatta olmayan bilge, filozof, şair, romancı ve sanatkarlarla hayali söyleşiler yapılıyor ve kendilerine ait söylemlerle röportaj yapılmış gibi sunuluyor. 2. Cildin ilk kişisi M.Ö -550-479 tarihleri arasında yaşayan Konfüçyüs. Çin'in Sokrates'i diye anılıyor. Ülke yönetim ve huzuru konusundaki görüşlerinin sorunlarımızın çözümüne ışık tuttuğu kanaatindeyim. Şöyle ki;

Soru: Devlet adamı nasıl olmalı?

Yuları çürük azgın bir atı sürüyor gibi dikkatli olmalı.

Soru: Ülke nasıl yönetilmeli?

Adalet ve ahenkle. Kavramlar, kelimeler ve anlatım doğru bilinmezse sözler anlaşılmaz. Böylece işler düzgün olmadığı gibi sanat gelişmez, hukuk altüst olur, halk ne yapacağını şaşırır, cehalet zulme yataklık eder.

Soru: Gelir dağılımı hakkında ne söylersiniz?

Bir ülke doğru yoldaysa, orada zengin olmak çalışkanlığın kanıtı olabilir. Ülke doğru yolda değilse orada devletten aldığı parayla zengin olmak şerefsizliktir. Bir ülke silahsız ve yiyeceksiz kalırsa ölüm tehlikesiyle yüzyüze gelir. Fakat iktidara güven yoksa zaten ölü demektir.

Soru: Yöneticiyi kim uyarabilir?

Aydınlar. Aydın, vicdanlı ve uz görülüdür. Ülkesini düşünür. Dalkavuk ise vicdansız ve böndür. Kendini düşünür, halkı tehdit eder ve yöneticiyi pohpohlar. Yöneticinin anormallikleri son bulmazsa yüce ruhlu kişiler istifa eder. Adi tipler ise ancak kovulduklarında giderler.

Son olarak uzatmamak adına bazı cevaplarından özetle bitirelim. "Beni en çok eğitim ve öğrenim imkânı sunulmaması ve böylece kendine ve başkalarına saygı beslemeyen bir gencin suça bulaşıp cezalandırıldığını görmek üzer" Kesin inanç, peşin hüküm ve bencillik yanlışa düşmemize sebep olan niteliklerdir. Okçu gibi düşünmek gerekir. Hedefi ıskaladığında kusuru kendinde arar. Elinin titremesi, gözünün seğirmesi gibi. Aksi takdirde hatasını düzeltemez, batar. Uyum ve itidali sağlayabilersen yer ve gök doğru yerlerine gelirler, hayatında bereket olur. Her türlü aşırılık gericiliktir. Kuyu derin değil, ip kısa. Bütün mesele ölçülü olmakla ilgili. Ölçsüz saygı yalakalıktır. Ölçsüz ihtiyat ise korkaklıktır. Ölçsüz cesaret gaddarlık, ölçsüz dürüstlük ise kabalık olur.